

8. Стратегія розвитку фінансового сектору України (оновлено). *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini>

УДК 336.748.12

Волкова Н. І.

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса*

Ковальчук А. П.

*здобувачка ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
ДонНУ імені Василя Стуса*

ПРИЧИНИ ТА СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ ІНФЛЯЦІЇ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Вступ. Інфляція є однією з ключових макроекономічних категорій, що відображає стан грошового обігу, рівень збалансованості попиту і пропозиції та загальну стабільність економічної системи. У сучасних умовах вона виступає не лише економічним індикатором, а й важливим чинником соціально-економічного розвитку держави, оскільки безпосередньо впливає на купівельну спроможність населення, інвестиційну активність та фінансову безпеку. Для України проблема інфляції є особливо актуальною в умовах тривалої економічної нестабільності, що посилилася внаслідок повномасштабної війни, структурних дисбалансів економіки та значної залежності від зовнішніх факторів. Особливістю сучасного етапу розвитку української економіки є те, що інфляція формується під впливом одночасної дії як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, серед яких вагому роль відіграють монетарна політика держави, коливання валютного курсу, глобальні цінові тенденції та геополітичні ризики. За таких умов дослідження інфляції набуває особливої теоретичної та практичної значущості, оскільки дає змогу глибше зрозуміти механізми її виникнення, оцінити наслідки для економіки та визначити ефективні інструменти державного впливу.

Мета роботи – дослідити особливості інфляційних процесів в Україні в умовах економічної нестабільності, визначити основні причини їх виникнення та обґрунтувати напрями подолання інфляційного тиску.

Основна частина. Проблематика інфляції в Україні активно досліджується науковцями та експертами, зокрема представниками Національного банку України й аналітичних центрів. Основна увага приділяється аналізу інфляційних процесів в умовах воєнної економіки, інфляційних очікувань та ефективності монетарної політики. Серед сучасних дослідників варто виділити М. Гоменюка [2], який аналізує особливості сприйняття інфляції населенням та відмінності між фактичною і очікуваною інфляцією. Важливий внесок у дослідження інфляційних очікувань здійснюють В. Крамар та Б. Чепа [1], які визначають їх стійкість до економічних шоків та вплив на макроекономічну стабільність. Серед науковців варто відзначити С. Підгайця, який досліджує взаємозв'язок інфляції та економічного

зростання в Україні. Інфляційні процеси в Україні в умовах економічної нестабільності характеризуються високою волатильністю та багатофакторністю. Для більш глибокого аналізу інфляційних процесів в Україні в умовах економічної нестабільності доцільно розглянути їх динаміку за останні роки.

Таблиця 1 – Динаміка інфляції в Україні в умовах економічної нестабільності

Рік	Індекс інфляції, %	Основні фактори впливу	Вид інфляції
2021	110,0	Постпандемічне відновлення, зростання попиту	Помірна
2022	126,6	Повномасштабна війна, руйнування економіки, девальвація	Галопуюча
2023	105,1	Жорстка монетарна політика НБУ, стабілізація курсу	Помірна
2024	112,0	Зростання витрат, відновлення попиту, бюджетні видатки	Галопуюча
2025	108,0	Часткова стабілізація, контроль грошової маси	Помірна

Джерело: побудовано автором на основі [5]

За табл. 1, спостерігається різке коливання індексу інфляції у зв'язку з кризовими ситуаціями в країні. У 2021 р. інфляція перебувала у помірному темпі і була зумовлена загалом постпандемічним періодом, також відновлення економічного стану держави після важкого 2020 р. В найбільш критичному стані економічне становище України опинилося в 2022 р. Початок повномасштабного вторгнення вплинув як на загальне життя, так і на економічне. Відбулося руйнування виробничої інфраструктури в багатьох регіонах, порушення логістики і девальвація національної валюти. Наслідком цього стало різке підвищення цін на виробничі витрати та ситуативний ажіотажний попит на окремі товари й послуги [3]. У 2023 р. спостерігалось суттєве уповільнення інфляції до 105,1 % завдяки жорсткій монетарній політиці Національного банку України, що дало змогу стабілізувати валютний ринок та знизити інфляційний тиск. Проте вже у 2024 р. відбулося повторне зростання інфляції до 112,0 %, що пов'язано з активізацією економічних процесів, збільшенням державних витрат та поступовим відновленням споживчого попиту. 2025 р. характеризується помірним рівнем інфляції – 108,0 %, що свідчить про поступову стабілізацію економіки України. Основними чинниками є контроль грошової маси, відносна стабільність валютного курсу та ефективна монетарна політика НБУ. Інфляція має повзучий характер і перебуває в межах, прийнятних для економічного відновлення.

Узагальнюючи вплив ключових чинників на формування інфляції в Україні в умовах економічної нестабільності, доцільно систематизувати їх за напрямками впливу та економічними наслідками.

Як видно з табл. 2, визначальну роль у формуванні інфляційних процесів відіграють воєнні дії та пов'язані з ними структурні дисбаланси економіки. Зокрема, руйнування виробничої інфраструктури та порушення логістичних ланцюгів спричиняють скорочення пропозиції товарів, що призводить до зростання цін. Не менш вагомим чинником є девальвація національної валюти, яка посилює імпортовану інфляцію через підвищення вартості енергоносіїв і сировини. Водночас зростання витрат виробництва формує витратний тип інфляції, характерний для сучасного етапу розвитку економіки України. Також збільшення грошової маси внаслідок монетарного фінансування бюджетного дефіциту та підтримка платоспромож-

ного попиту через соціальні виплати сприяють посиленню попитового складника інфляції. Сукупна дія зазначених факторів свідчить про комплексний характер інфляційних процесів в Україні та необхідність застосування системних заходів державного регулювання.

Таблиця 2 – Ключові фактори інфляції в Україні в умовах економічної не-стабільності

№	Фактор	Сутність впливу	Наслідки
1	Воєнні дії	Руйнування інфраструктури, скорочення виробництва	Дефіцит товарів, зростання цін
2	Девальвація гривні	Зростання курсу іноземних валют	Подорожчання імпорту, імпортована інфляція
3	Зростання витрат виробництва	Подорожчання енергії, логістики, сировини	Підвищення собівартості продукції
4	Порушення логістики	Ускладнення транспортування товарів	Зростання цін через дефіцит і витрати
5	Зовнішньоекономічні чинники	Зростання світових цін	Передача інфляції на внутрішній ринок

Джерело: сформовано автором

Висновки. Проведений аналіз інфляційних процесів в Україні свідчить про їх комплексний та багатофакторний характер, що значною мірою зумовлений поєднанням зовнішніх шоків і внутрішніх економічних дисбалансів. Інфляційні процеси в Україні мають переважно витратний та імпортований характер, а також частково попитовий, що підтверджує залежність економіки від зовнішніх факторів, валютного курсу та бюджетної політики. Водночас спостерігається поступове формування передумов для макроекономічної стабільності за умов ефективного регулювання з боку держави. Вважаємо, що для покращення інфляційної ситуації в Україні необхідно забезпечити більш жорстку та передбачувану монетарну політику, спрямовану на контроль грошової маси та стримування інфляційних очікувань. Важливим є підтримання стабільності на валютному ринку та недопущення різких коливань курсу гривні, що зменшує ризики імпортованої інфляції. Також доцільно посилити розвиток внутрішнього виробництва та відновлення інфраструктури, оскільки це збільшує пропозицію товарів і знижує ціновий тиск. Окрему роль відіграє забезпечення фіскальної дисципліни та скорочення бюджетного дефіциту, щоб зменшити потребу в емісійних джерелах фінансування. До того ж важливо підвищувати рівень довіри до економічної політики держави, оскільки стабільні інфляційні очікування сприяють загальному зниженню інфляційного тиску.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крамар В., Чепига Б. Заякорення інфляційних очікувань в Україні: оцінювання стійкості до шоків та рівня заякорення за допомогою VAR-підходу. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zayakorennya-inflyatsiynih-ochikuvan-v-ukrayini-otsinyuvannya-stiykosti-do-shokiv-ta-rivnya-zayakorennya-za-dopomogoyu-var-pidhodu-vitaliy-kramar-ta-bogdan-chepiga-eng>

2. Колонка М. Гоменюка «Чи справді інфляція знижується?». *Національний банк України*. 2026. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kolonka-maksima-gomenyuka-chi-spravdi-inflyatsiya-znijuyetsya>

3. Коментар Національного банку щодо рівня інфляції у 2022 р. *Національний банк України*. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-u-2022-rotsi>

4. Підгаєць С. В. Макроекономічний аналіз впливу інфляції на економічне зростання. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 80. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6847>

5. Таблиця індексів інфляції за 2012–2026 рр. *KadrEX*. 2026. URL: <https://profpressa.com/reference-works/zvedena-tablitsia-indeksiv-infliatsiyi>

УДК 336.7(477)

Волкова Н. І.

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса*

Ковтун В. Р.

*здобувач ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
ДонНУ імені Василя Стуса*

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Вступ. У сучасних умовах макроекономічної нестабільності та впливу безпрецедентних геополітичних і воєнних шоків банківська система відіграє роль головного фінансового «кровоносної системи» держави. Функціонування комерційних банків в Україні трансформувалося з класичного процесу фінансового посередництва у складний механізм управління кризовими ризиками, забезпечення безперервності розрахунків та підтримки реального сектору економіки. Якщо в довоєнний період головними векторами розвитку комерційних банків були експансія споживчого кредитування та диджиталізація послуг, то сьогодні на перший план вийшли питання операційної стійкості, управління проблемною заборгованістю (NPL) та забезпечення кібербезпеки. Актуальність теми зумовлена низкою чинників: по-перше, значним обсягом непрацюючих кредитів, що тиснуть на капітал банків; по-друге, високою залежністю кредитного портфеля від державних компенсаційних програм; по-третє, постійними загрозами енергетичній та інформаційній інфраструктурі, що змушує фінансові інститути нести додаткові операційні витрати.

Отже, дослідження проблем функціонування комерційних банків є необхідним для розуміння того, як адаптувати фінансові установи до тривалих стресових умов, оптимізувати їх бізнес-моделі та забезпечити стабільне фінансування відбудови національної економіки.

Мета роботи – дослідити поточний стан функціонування комерційних банків в Україні, виявити ключові проблеми та закономірності формування їх активів і